

Inserati se sprejemajo in velja ristopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat.
12 " " " " 2 " "
15 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Narodno prejemna opravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medijatorvi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Rečne ulice št. 5.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto

Pošteni Brestel.

Z Dunaja 5. marca.

Državni poslanec mesta dunajskega in bivši denarni minister Brestel je po dolgem bolehanju umrl. Predsednik grof Coronini se ga je v pričetku včerajšnje seje spominjal ter ga preslavljajal čez mero. Zlasti pa je povdarjal, da je ranjki skušal kot minister vravnati državne dohodke in stroške. Tudi levičarji preslavljajo svojega ranjkega tovariša in hočejo jutri pri pogrebu njegovem posebno demonštrirati. Po izdanem programu se ima truplo iz stanovanja nesti preko državne zbornice v votivno cerkev. Pred trugo bodo šli nemški dijaki, da proslavé moža, ki se je boril za nemštvo in svobodo, kakor povdarja dotično vabilo nemškega dijaškega društva „Lesehalle“. Za trugo pa pridejo poleg sorodnikov državni poslanci. Dr. Herbst namerava pred hišo govoriti o ranjkem in njegovih zaslugah. — Ker bo ta govor zgolj politična demonštracija liberalne stranke, bi bilo od poslancev desnice gotovo jako breztaktno, ako bi hoteli priča biti napadov na svojo lastno stranko, in tako povečevati sprevod strankarja Brestelna. Zato je Hohenwartov klub včeraj sklenil, da se bode le vdeležil cerkvene slovesnosti, trupla pa da ne bode spremljal, ker to na Dunaji tudi ni v navadi. Enako bosta menda storila tudi češki in poljski klub.

Liberalni listi preslavljajo ranjkega Brestelja zlasti zaradi njegove nesebičnosti in in pripovedujejo več dogodkov iz življenja „poštenega“ Brestelna. Ko bi hoteli po teh listih

soditi, Avstrija še ni imela izvrstnejšega denarnega ministra, kakor je bil Brestel. Človek bi mislil, da je ta mož, Bog vé, kaj vse dosegel, da mu tako slavo pojo. Pregovor sicer pravi: „de mortuis nil nisi bene — o umrlih naj se govori le dobro,“ ali resnica zahteva, da se o možéh, ki so opravljali javne službe, sodi pravično, ne pa enostransko. Opravičeno je toraj vprašanje, ima li toliko preslavljani Brestel res tako velikanske zasluge za našo državo? Je li res kaj tako imenitnega dosegel, da mu ga v celi naši zgodovini ni para? Ako to natančno prevdarimo, moramo pa reči, da ga njegovi tovariši povzdigujejo brez zaslužnja. Mi imamo sedaj pred očmi samo njegovo javno delavnost, o njegovih osebnih zadevah govorimo pozneje. Kaj je toraj minister Brestel tako posebnega storil, da je zaslužil tolikanj hvale? V zadregi smo, na to dati primeren odgovor; v njegovem delovanju ne najdemo ničesar, kar bi opravičevalo to hvalo in slavo. Brestel je res znižal državni deficit ali primanjkljaj; pa kako? On je državni dolg unificiral ali zedinil, ter pri tem poslu zdatno segel v žep tistih, ki so imeli državna dolžna pisma. On je znižal kupone ali obresti državnih obligacij in on je prodal jako veliko državnih posestev. Na ta način je pač lahko znižal državni primanjkljaj. Ko bi danes kak denarni minister kaj takega storil, bi ga gotovo križali — levičarji. Še takrat, ko je Brestel posloval, z njegovim ravnanjem niso bili menda po vsem zadovoljni, vsaj neki list poroča, da jim je ranjki večkrat očital, da so preveč bojazljivi, in da si ne upajo njegovim denarnim načrtom pritrčiti.

In kako je z osebnim poštenjem ranjkega Brestelna? Radi verjamemo, da je imel mož malo potreb, in da je bil sam za se kmalo zadovoljen. Neki list povdarja, da Brestel postavši minister ni hotel iti v krasno stanovanje, denarnemu ministru odmenjeno, in da tudi ni hotel vzeti 2400 gl. odškodnine za stanovanje ministrom odločenih, ampak je stanoval v dveh malih sobicah. To kaže sicer, da je imel mož svoje posebnosti ali muhe, kakor pravijo, ne dokaže pa to nič ne, ako s tem primerjamo njegovo drugo ravnanje. Brestel je bil prej tajnik pri zavodu „Bodenkreditanstalt“ in je imel v tej službi priliko prepričati se, kako le tam teče, kjer se maže. Tudi je moral poznati zveze tako imenovanih „gründerjev in verwaltingrathov“, ki so pri vseh rečeh vedno gledali na svoj žep, na lastni dobiček. Ako je bil res tak poštenjak, kakor ga preslavljajo liberalci, kako se je mogel potem pajdašiti s takimi ljudmi? O prodaji državnih posestev ne govorimo, dasiravno tudi njemu kot ministru ne bi bilo moglo biti neznanu, kako se je pri prodaji imenovanih posestev nekdanje go-dilo, opomniti hočemo le še ene prikazni. Brestel je bil državni poslanec dunajskega mesta, pa se zaradi svoje bolehnosti ni mogel vdeleževati zborovanja. Le redkokrat je bilo videti, kako je Carneri svojega prijatelja Brestelna privlekel v zbornico. Pa dasiravno se ni mogel vdeleževati ne javnih in ne odsekovih sej, vendar nikdar ni prosil odpusta, med katerim državnozborne dijete prenehajo; ampak je dobival svoje dijete kakor tisti poslanci, ki od nobene seje niso izostali. Mi mu zaradi tega nič ne očitamo, ker imajo po postavi bolni

Slike iz domačega življenja.

Moj prijatelj.

(Dalje.)

Jaz sem dobil prav ljubo mi družbo, kakoršne ni vsaki dan, vendar me je mikalo ogledati si tudi druge mize ter iskati še kakega znanca, če tudi le na kratkih par besedi. Tako pridem memo mize, ob kateri je sedelo in stalo skoro največ ljudi in zato je bila tudi ena najživahnejših, najglasnejših v petji — pač ne ravno popolno ubranem — in pogostih govorih. Kmetje in drugo ljudstvo so se smijali skoro vsakemu stavku govora in slišati je bilo večkrat: „dobro je povedal, ta zna skoro tako, kakor oni, ki so na taboru govorili.“

Ravno je zopet slišati: „tiho, bomo videli, kaj bo ta povedal.“ Jaz prerijem rajdo toliko, da vidim, slišim govornika, ki je ravno pričel svoj govor. Bil je to moj prijatelj. Se ve, da napnem tudi jaz ušesa. Govoril je, pa kako! Na odru bi ga bil vladni komisár že po prvih besedah vstavil. Tako se govori morda komaj v svobodni Ameriki, kjer ima vsak pravico govoriti in pisati karkoli in kakorkoli. Jedro govora je bil, da kmet je največ na svetu in da

Slovenci ne smemo trpeti med seboj nobenega tujca, ki nam kruh odjeda in naš jezik zatira; temu je bilo pripetih še mnogo drugih, nekaj celó prav dobrih misel, ki pa še niso bile dosti prerešetane in vsaj za 20 let prekmalu rojene. Govoril je čisto podomače, da ga je vsak „lahko“ „zastopil“, zato mu je večina poslušalcev tudi pritrčila. Kolike velikanske zgube so pa imeli cerkve, javni zavodi in vsi posamezni posestniki obligacij!

Poslušalci se zdaj nekoliko pozgube, da mi je mogoče preriti do njega, pomolim mu roko in ga ogovorim. Nič kaj dobre volje ni proti meni ali pa je morda ponosen na vseh ravno končanega svojega govora, morda celó „tuhta“ že družega, kar me po par besedah odpravi:

„Pejte, pejte vi in kar vas je z Ljubljane! To ni vse skup nič. Da ste vi Slovenci, narodnjaki? Vi ste, bojazljivci, hlapci nemškutarjev. Pejte, pejte! Povejte ljubljanskim veljakom, da Slovenci ne bomo dosegli nič, dokler ne bo nemškutarjem pela palica.“

S tem mi obrne hrbet in ker pevci zapojó „U boj“, krepko pritisne s svojim glasom ter z obema rokama bije takt — vedno hitreje, menda so mu prepočasno peli. Jaz se držim

blizo mize le še toliko, da zvem od enega njegove tovaršije ime njegovo, in kaj da je. Takrat še to ime ni bilo znano drugim, pozneje je postalo poznano pa vsaj po nekterih krajih in družbah. Izdal ga ne bom, ker vem, da ga bodo ugani vsaj tisti, ki so ga poznali.

Taboriti so se razšli, le nekaj jih je prenočilo v tistem kraju pri prijateljih in znancih, tudi jaz. Drugi dan sem se imel odpeljati proti poldnevu, zato sem si zjutraj hotel nekoliko ogledati kraj in taborišče ter vzeti seboj par prijateljev. Memo bolj ponižne krčme gredé čujemo ž nje petje, pač veselo in glasno, pa že malo ubrano, ker vsak je le svojo gonil. Nalašč vstopimo v zakajeno sobo in še niso za nami vrata zaprta, že omahujem pod težo človeka, ki se mi je na prsa zavalil in me stiskal in objemal kakor Bog ve kako starega znanca, kterege pa že več let ni videl ali ki mu je ravnokar z Amerike prišel. Pri tem vriska v enomer:

„O, prijatelj, prijatelj, ti ne veš, kako te imam rad! Še en bokal ali pa dva na mizo, krčmar, zato, ker so prišli naši prijatelji, ki ga bodo plačali. Živijo!“

Tudi drugi nas obsujejo ter nas vlečejo

poslanci popolno pravico do dijet, ali ker ga liberalni listi popisujejo kot moža, ki mu ga med vsemi drugimi poslanci ni bilo para, bi človek mislil, da je delal tudi v tem oziru izjemo, in da ni prejemal plačila, o katerem mu je morala njegova natančna vest in nesebičnost očitati, da ga ni zaslužil.

Sicer pa še enkrat rečemo, da teh reči ne pišemo iz nobenih osebnih ozirov, ali iz kakega mrzenja do ranjkega. Ali ker levičarji zlorabijo njegovo osebo za politične demonstracije, mora biti pač tudi nam dovoljeno, o njem spregovoriti, da dokažemo, kako liberalcem za drugega tudi pri Brestelnu ni bilo mar, kakor rabiti njegovo ime in njegovo osebo za svoje politične namene.

Še nekoliko o narodnih šolah.

VI.

Da to vrsto člankov sklenemo, treba je zaradi dopolnitve in celote, da spregovorimo tudi o visokih slovenskih šolah, akoravno se takih v bližnji prihodnosti nadejati ne smemo. Ako dobomo narodne srednje šole, postale bodo narodne visoke šole same ob sebi potreba, ker bodo učenci izobraženi na podlagi slovensčine hoteli v tem jeziku tudi više nauke poslušati, ker jim bo ta jezik najlože razumljiv. Slovenske visoke šole pa nam bodo potrebne tudi iz viših ozirov. Vprašanje se namreč postri tako: ali hočemo doseči samostojno duševno življenje ali ne? Ako si tega ne upamo, potem tudi srednjih šol narodnih ne bomo moglo vzdržavati in tudi potrebne ne bodo; ako pa hočemo duševno svobodni in neodvisni postati, moramo hoteti tudi potrebne sredstva, in med te štejejo v prvi vrsti narodno vseučilišče, ki ima biti studenec vede in ognjišče izobraženja narodovega. Tu ne gre za vprašanje: je li mogoče ustanoviti slovensko vseučilišče, ali ni mogoče; ampak tukaj se pravi: mora biti. Naj bo hiša še tako majhna, svoje ognjišče mora imeti, in kdor si tega postaviti ne upa, naj še hišo podre; kajti čemu bo hiša, če si lastnik ne more v njej hrane skuhati ali se vsaj ogreti? Ravno tako je Slovincem vseučilišče potrebno, naj bo še tako majhno in slabotno, ako nečejo svoje narodnosti za hrvaško ali pa za nemško zamenjati, kajti eden

od teh dveh slučajev je neizogiben, ker drevo brez krone se posuši, in tako tudi narodnost brez visokih šol, ako je obdana od izobraženih, kulturnih narodov. Kamor se nagne inteligencija, tje se bo nagnilo in padlo celo drevó našega naroda, inteligencija pa se nima drugam nagniti, ko na nemško ali pa hrvaško stran, odkoder bo svojo izobraženost zajemala. Ako pa hočemo ostanj samostojen narod, moramo misliti tudi na samostojne visoke šole v slovenskem jeziku. Proti temu se ne dá prav nič ugovarjati. Sicer pa se z vsemi našimi napori temu cilju bližamo, in bolj ko bo naš napredek resničen in krepak, hitreje se bo spoznala potreba slovenskega vseučilišča; ali mar ni „matica“ za to ustanovljena, da položi temeljni kamen za slovensko vedo in znanstvo? In ali mar ne bomo „matica“ toliko bolj hvallili, bolj ko se bodo po njej priobčeni spisi odlikovali po svoji izvirnosti, ženijalnosti in znanstveni temeljitosti? Ali ne bo „matica“ ravno tačas doživela svojega zlatega veka, kedar bo priobčevala spise samih učenjakov, in ali mar to ne bo ravno isti čas, ko bo naš narod dozorel za lastno vseučilišče? V istini, slepi in malo temeljiti so oni pisalci, ki iščejo možnost vseučilišča v številu učencev, v denarnih močeh, v bogastvu knjižnic in drugih učnih sredstev. Prva in glavna podlaga vseučilišča sta dva faktorja, prvič narod, ki je došel že tako visoko v kulturi in samostojni izobraženosti, da stega hrepeneče svoje roke po najviših skrivnostih človeške vede, drugič pa več ali menj mnogoštevilna vrsta učenih, ženijalnih mož, ki so že dospeli na vrhunec človeške vede, ter so ob enem tudi zmožni in voljni, sad svojih trudapolnih študij prenesti na potomce, deloma po spisih, deloma po ustmenem poduku. Ali se potem tega poduka udeleži 100 ali 500 učencev, to je za bistvo visokih šol prav vse jedno. Sokrat je le kakih deset ukaželjnih mladenčev okoli sebe zbiral, vendar so iz njegove šole izhajali najslavnejši filozofi, kakor Plato, Aristoteles itd. Mi popolnem priznavamo, da vseučilišče ni kaka dresura za pravosodnike, profesorje, zdravnike, in izgoja teh potrebnih stanov tudi nikdar ne sme biti glavni namen visokih šol; ampak po svoji svrhi imajo te šole služiti vednosti ne pa

praktični potrebi, one bi najraje izgojile same modrijane in učenjake. Ako pa kdo na visokih šolah pridobljeno vednost za praktične potrebe porabi, za posredovanje pri pravnih, za zdravljenje bolnikov, za podučevanje mladine itd., kaj to vseučilišču mar? Veda je prosta, šola je ukaželjnim odprta, iz tega namena, da se veda in znanstvo širi med svetom, ne pa iz namena, da bi se izgojevali uradniki, kakor v kadetnih šolah častniki. Kakor godca, ki je bil na konservatoriji, prej vzamejo v službo, nego navadnega navzarja, ki mu više glasbene izobraženosti manjka, tako tudi država v svoje više službe rajši jemlje ljudi, ki so bili v visokih šolah, nego navadne, menj izobražene, tedaj menj sposobne možé. Vendar zavoljo tega še nikomur ni služba garantirana po končanih študijah, in glavni namen vseučilišča ostane vedno le veda in nje razširjenje, ne izgojevanje državnih dostojanstvenikov. Iz tega uzroka pa pri visokih šolah tudi ni število učencev in bogastvo njih podpornih zavodov ne glavna, ne bistvena stvar. Slovensko vseučilišče je mogoče, kakor hitro imamo vsaj kakih dvajset učenjakov raznih strok, ki stojé na vrhuncu učenosti vsak v svoji stroki, ki so zmožni v našem jeziku svoje misli zapisati, ter v tem jeziku tudi ustmeno širiti svoje znanstvo. Če prav ni vsaka znanstvena stroka zastopana, če tedaj prav vseučilišče ni popolno, vendar je le visoka šola in stoji na svojem mestu kot ognjišče narodne izobraženosti. Napačna je misel, da se morajo po vseh visokih šolah ene in iste stvari predavati. Saj vseučilišče ni abecedna šola, da bi bili učenjaki primorani, o čem in kako jim je govoriti, ampak oni kot filozofi predavajo sadove svojih študij, naj že bodo stari ali čisto novi. Zato se tudi na nekterih vseučiliščih predavajo predmeti, ki jih bomo na drugih zastonj iskali. Visoka šola ostane visoka šola, če prav ni popolna, če prav niso zastopane vse stroke; zato se Slovenci ne smemo precej vstrašiti, ako nam bi morda manjkalo profesorja za to ali ono vednost; s časom se bo tudi še tak našel. Toliko se bo pa vendar vsak tudi na slovenskem vseučilišču naučil, da bo sposoben za sodnika, advokata ali pa za profesorja srednjih šol. Saj za to ni treba, da bi bil učenjak,

za mizo, krčmar prišese vina. Pa čemu bom to nadrobneje popisoval? Kaj smo hoteli mi? Smejali smo se, plačali vino in se na tihem drug za drugim zmuzali iz preglasne družbe, vsak z izgovorom, da ima kratek opravek. Da nam družba, ki je bila vso noč tu ob vinu in petji prebila, ni ugajala, si lahko vsak misli. Jaz sem se le čudil vztrajnosti njenega načelnika, mojega prijatelja, ki je neumorno predsedoval in s hripavim glasom napitnice delal vsakemu, ki je za mizo sedel ali kterege so k nji zlekli.

Mi smo se toraj drug za drugim s sobe zmuznili, ob odločeni uri se odpeljali, med potom pa je kdo tudi čudnega našega prijatelja v misel vzel.

Nekoliko mesecev po tem taboru, ko sem bil svojega prijatelja že skoro pozabil, dobim tako pismo:

„Dragi prijatelj v imenu narodnosti in osebnega znanstva! — Slušal sem, da se Vam dobro godi in da Vam ni treba stradati za voljo Vaše, čeravno premrzle narodnosti. To me veseli! Taki ljudje morajo pomagati drugim, ki morajo živeti ob goli svoji službeni plači, z narodnjaštvom si pa nič ne zaslužijo. Tak sem jaz, ki moram vsak polič vina, če

ga prav na zdravje domovine pijem, sam plačati. — Zdaj sem zložil venec pesmi, krasnih, kakor jih svet še videl ni. Na svitlo pa morajo, da jih bo slovenski narod bral in po njih navdušil se do prave narodnosti. Kar ima narod slovenski zdaj te baže, je vse le voda proti temu, kar mu bom jaz podal. Govoril sem o tem že s tukajšnjimi bogatimi narodnjaki, pa ti so vsi narodnjaki le na vitez, prav za prav pa judje. — Zato se obračam do Vas s prošnjo — ne: z zahtevanjem, da Vi ali na svoje stroške preskrbite tisk mojih pesmi (ktere Vam bom brž po odgovoru poslal), ali pa mi dobite med tamošnjimi bogatejšimi narodnjaki koga, ki bo to storil; jaz namreč ne poznam toliko tamošnjih narodnjakov, da bi jih mogel ceniti po duhu in mošnji. Če bi pa tudi tega ne marali, pozivljam Vas, da mi sami daste ali drugje preskrbite brezobrestno posojilo 350 glđ. do tje, ko bodo razprodane moje pesmi, ktere bom potem sam na svitlo dal; toliko namreč utegnejo znesti stroški tiska in druge malenkosti. — Odgovora, oziroma novcev, pričakujem prav kmalu. Če bi pa Vi to moje pismo malomarno podklop vrgli, tresite se, jaz se znam maščevati.“

Podpisano je bilo to pismo s polnim imenom in naslovom mojega prijatelja.

„O, kake ljudi je Bog dal!“ zdihnem jaz prebravši to pismo. Najprva misel moja je: „vrzi ga v koš!“ ali ker je vendar le preveč čudno, ga spravim v žep in zvečer pokažem družbi, s katero sem se navadno shajal. Moral sem prej povedati vse, kar mi je bilo znano o mojem prijatelji, in še le ko so nekteri izmed družbe potrdili vsak nekaj tega, kar so v Celji in na taboru sami videli, so mi verjeli, da to pismo ni le predpustna šala, marveč gola resnica, da pisatelj je res pisal to, kar misli in res zahteva.

No, to je bilo smeha! Slednjič se oglasi eden izmed družbe, ki je vselej rad lesketal se z resnobnim obrazom, kedar je vse druge smeh lomil, in pravi:

„Zakaj se posmehujete, gospoda? Saj večina izmed vas tega — recimo: pesnika še ne pozna ne. Človek se sme obsoditi še le takrat, kedar je kaj storil, kar je drugim znano. Kar tako pa ljudi ne smemo zametavati, ker, če bomo tako delali, bomo imeli malo pisateljev in pesnikov. Kdo ve, kak zaklad v tem človeku tiči! Moj predlog bi bil tukaj ta, da, če že posamezni ne more ali ne mara temu še nepoznanemu duhovitnežu, pač pa, kolikor je znano, iskrenemu narodnjaku z denarno pomočjo na roke iti, naj jih to stori več. Zložimo toraj skup ta znesek, jaz podpišem 1 glđ.“

in žalostno bi bilo za slovensko vseučilišče, ako si ne bi stavilo višega namena, nego samo izgojo državnih opravnikov; ono mora v prvi vrsti iskati vedo in znanost visoko v zraku in globoko pod zemljo, pa z lastnim trudom jo mora iskati, ne pri drugih narodih izposojevati, ker le potem bo postalo zares ognjišče slovenskega duševnega življenja, in tacega ognjišča nam je treba, ako se hočemo duševno na svoje noge postaviti.

„Militärzeitung“ in pa narodne srednje šole.

Nek vojaški list „Militärzeitung“ se hudo pritoži čez težnje Čehov, Poljakov, Slovencev, Hrvatov, Dalmatincev, Madjarov, Rumunov, ker vsi ti narodi zahtevajo in deloma že imajo narodne srednje šole, in iz tega uzroka se znanje nemškega jezika med izobraženci čedalje bolj krči in zgublja, to pa je po mnenju tega lista velika škoda za avstrijsko armado, ki je in mora ostati nemška, to je vsi častniki morajo znati nemški, ker to je „komandosprache“. List se boji, da se bo zgubila enota avstrijske armade, in da jo bo treba ločiti v razne oddelke po narodnostih, kar pa ne bo uspešno in koristno za armado; tako namreč misli imenovani list, čeravno dokaz dolžan ostane. Svoje premišljevanje konča list z logičnim sklepom, da morajo vse avstrijske srednje šole ostati ali pa postati nemške, da ne bo primanjkovalo nemščine zmožnih oficirjev. V tem ima list prav, da se bo znanje nemškega jezika v Avstriji toliko bolj krčilo, bolj ko bodo srednje učilnice narodne postajale, kar ne more ostati brez upliva na razmere pri naši armadi, ki obstoji večinom iz Slovanov, le v mali meri iz Nemcev. Ker vendar ne gre, da bi se vsi nenemški narodi izključili od oficirske časti, in ker bi to bilo za armado samo jako škodljivo, ker avstrijski Nemci niso toliko talentirani, da bi zamogli prevzeti duševno vodstvo cele avstrijske armade, ne glede na to, da bi se Madjari, Hrvatje, Poljaki in drugi narodi lepo zahvalili za tako zaničevanje; ostaja toraj le dvoje mogoče: ali stroga germanizacija cele države z avoljo vojaščine, ali pa federalistična razvrstitev armade po narodnostih. Vprašanje nastane, kaj je več vredno, ali centralistična uprava vojaščine, ali pa vsi drugi kulturni in etični momenti, ki govoré za narodne srednje šole? Odgovor na to vprašanje menda ni težak. Razni narodi hočejo živeti, za to življenje, za vso njih prihodnost, za napredek in kulturni razvoj je tem nenemškim narodom treba narodnih šol, te bistveno potrebne pravice se narodi ne odrečejo za nobeno ceno, tudi ne za ceno enotne „komandosprache“. Da se zamore zmagati tudi z armado, sestavljeno iz raznih narodov in jezikov, to se je že dostikrat dokazalo; tako so zmagali pri Lipsiji združeni Nemci, Rusi in Avstrijanci, pri Waterloo združeni Angleži in Nemci; da so se Angleži komandirali v angležkem, Nemci pa v nemškem jeziku, to zmage ni nič oviralo. Kakor hitro pa imamo dokaz, da se zamore zmagati tudi z armado, iz različnih narodov sestavljeno in z različnimi jeziki komandirano, tako hitro je tudi dokazano, da enota in enojezičnost avstrijske armade ni absolutno potrebna. Nasprotno pa so narodom srednje šole v narodnem jeziku absolutno potrebne. Toraj se mora menj nujna potreba umakniti nujnejši potrebi; toraj bomo prej pritrdili nasvetu, naj se armada po narodnostih razdeli, nego pa onemu, ki ga daje „Militärzeitung“,

naj se vse srednje šole zavoljo enotne armade ponemčijo. Poslednje tirjati, je sploh zdaj že nemogoče; kolikor tudi se vojaški za nemški jezik vneti listi široko ustijo, vendar Madjarov, Poljakov, Hrvatov in Lahov ne bodo tako daleč ostrašili, da bi si ti pustili svoje srednje šole ponemčiti. Tudi Čehi, poprej mehki in krotki, postali so v novejšem času trdni in značajni, na svoj jezik in svojo narodnost ponosni; tudi ti se bodo ustavili ponemčevanju srednjih šol. Ostanajo tedaj le še pohlevni Slovenci, ki ravnopravnostiše niso deležni, in ki bi jim modrovanje imenovanega vojaškega časopisa pri njih težnjah škodovati zamoglo. Če pa že nam zamorejo zabraniti ravnopravnost v srednjih šolah, kar je mogoče le zaradi popolne apatije in mlačnosti našega ljudstva, vendar zavoljo tega ne bo več dolgo mogoče, ohraniti pri avstrijski armadi nemški značaj častništva in poveljništva sploh. Madjarski in hrvaški častniki so se že od nekdanj čutili narodne tudi v vojaški suknji, ter med sabo občevali v svojem narodnem jeziku. Zdaj se opazuje že tudi prikazen „češkega oficirja“, mlajši Čehi namreč pri vojaki niso več nemškutarji, kakor nekdanj, ampak narodni in se kot Čehi čutijo, tudi če so postali oficirji. Te prikazni se strašijo stari častniki, ki so smatrali Avstrijo za nemško državo, nenemške narode pa le za nekako smet v njej, ter so mislili, da se samo po sebi umeje, da častnik ne sme drugače govoriti, ko v nemškem jeziku. Ti moške iz stare šole bodo še več takih bridkost doživeli: tudi slovenski, rusinski, slovaški, rumunski častniki bodo sčasoma toliko dozoreli, da se ne bodo več sramovali svojega maternega jezika, in kje bo potem enotna „komandosprache“? Lahko bi se še pisalo o mnogih neprilikah, ki nastanejo vsled tega, da se k slovanskim polkom predstavljajo častniki, ki polkovnega jezika niso zmožni; pa to si pridržimo za drugo pot, kedar bo to vprašanje na vrsti. Za danes smo hoteli zavrniti nasvete „Militärzeitung-e“, ki jih razpravlja v uvodnem članku tudi „N. fr. Presse“, kot nemogoče, neprikladne in krivične.

Politični pregled.

V Ljubljani 7. marca.

Avstrijske dežele.

Študentovsko društvo „akademische Leschalle“ bilo je od vlade razpuščeno, ker je prestopilo že večkrat meje svoje delavnosti ter uganjalo prusaško politiko, akoravno po svoji smeri ni imelo političnega poklica.

V državnem zboru je kupčijski minister obljubil, da bo v kratkem predložil postavo o **poštnih hranilnicah**. Pri debati o tej stvari je zlasti Poljak Hausner ustavovercem nekaj gorkih priložil, rekoč, da spodkopavajo državni kredit.

Kmečki odbor v Lincu je razposlal gor.-avstrijskim kmetom vabila, naj pristopijo h kmečkemu društvu. V tem vabilu se pravi, da so konservativni poslanci izdali nemškega kmeta Čehom, Poljakom itd., da je finančni minister Dunajevski kriv, ako morajo nemški kmetje zdaj več davkov plačati, in več takih neumnosti. Slednjič odbor pravi, da se mora kmet odtrgati tako od liberalne, kakor od konservativne stranke, ter sam sebi pomagati. Je že prav, pa le lagati nikar, kakor bi se nemškemu kmetu kaka krivica godila, saj so bili vendar do zdaj pred slovanskimi vedno na boljsem pri davkih, še le po novi vcnitvi se bo menda davek bolj pravično razdelil.

Veliko prepira se pričakuje v državnem zboru o priliki hišnega davka. Nemci se čutijo povsod zatirane; najraje bi bili brez vsega davka, ako bi se dal ves na Slovence zvaliti.

Vnauje države.

Holandski izseljenci, **Bojerci** v Afriki, ki so nedavno Angleže dobro natepli, dobivajo vedno več simpatij v Evropi, ne samo na Holandskem, ampak tudi na Nemškem in celó na Angležkem. V Berlinu se je osnoval odbor za podporo ranjenih Bojercev. Kaj poreče angleška vlada na to?

Na **Srbskem** še vedno ne vedó, kateri družbi bi izročili zidanje srbskih železnic. Ponujajo se francoske, ruske, belgiške, dunajske, angleške banke. Banka „société générale Belge“, ki ima 150 milijonov frankov premoženja, hoče izdati za 100 milijonov akcij in s tem kapitalom zidati železnice. Tudi hoče ta banka posoditi denarja za ustanovo samostojne srbske banke v Belemgradu.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 4. marca. (Študentje.

— Vojaštvo in narodne šole. — Državni zbor. — Kučerjeva oporoka.) Študentje so se pomirili, ker menda zdaj sami previdijo, da je bilo njihovo ravnanje in razsajanje jako neumno. V torek so izpustili zaprte dijake, ki so jih tovariši v procesiji spremljevali po mestu, preiskava zoper nje pa se nadaljuje, in ne more se še reči, kaj bode spravila na dan. Razun tega je policija pričela tudi preiskavo zavoljo govorov in dogodkov pri Lessingovi svečanosti, kjer so peli pesem „deutsche Worte hör' ich wieder“, dasi jo je bila policija prepovedala, in rektor Lorenz je študentom razodel, da je to, ne pa zadnji dogodki, glavni vzrok, da boče gosposka razpustiti društvo „Deutsche Lesehalle“. Študentje so bili tudi pri ministru Taaffetu, kjer so se pritoževali zoper policijo, pa minister jim je odgovoril jako odločno, rekši, da živimo v pravni državi, kjer je treba skrbeti za red in mir in za varnost vsakega državljana. Ako je policija sim ter tje bila preostra, se bode preiskovalo, pa tudi sodnija mora reč preiskovati in krivične kaznovati. Sinoči so imeli študentje svoje popivanje ali svojo knajpo na čast izpuščenim tovarišem. Imeli so pri tej priliki politične govore in peli so pesem „die Wacht am Rhein“. Vdeležil se je te knajpe tudi rektor z nekterimi profesorji, policijski svetovalec Landsteiner in sodnijski adjunkt Wachler pa, ki sta bila tudi povabljena, ker je prvi z dijaki sploh, drugi pa z vjetimi in zaprtimi lepo ravnal, nista bila prišla. Hujskanje na Lienbacherja je toraj pri kraju, zlasti ker se dunajski mestni zbor ni hotel blamirati ter posnemati zgleda svojih tovarišev v Fünfhausu, da bi se bil v javni seji zavaroval zoper izrek Lienbacherjev. Gospodje so menda sprevideli, da se jim bodejo vsi pametni ljudje smijali, ako se potegnejo za vinske bratce, češ, da je bilo z njimi vred razžaljeno celo prebivalstvo dunajsko.

Ker so liberalni gospodje videli, da s populčnim razsajanjem ne bodo dosegli tiste veljave, ki so jo nekdanj vživali, poskušajo zdaj na drug način dospeti do svojega namena. „Militärzeitung“ objavlja namreč 1. t. m. članek, v katerem se skuša dokazati, da bi bilo silno škodljivo za vojaštvo, in da bi naša hrabra armada razpadla in bi ne bila več za rabo, ako bi se nemščina odpravila iz slovanskih šol. Prej so rekli, da bi bilo to nevarno za edinost in za moč države, ker jim pa tega

nihče ni verjel, zavili so jo zdaj tako, da bi bilo to nevarno za edinost, moč in obstanek armade. Ti ljudje dobro vedo, ali bi morali vsaj vedeti, da je imela naša armada dovolj nižjih in višjih oficirjev, ko je bilo še silno malo šol v cesarstvu in so se naši fantje še le pri vojaštvu potrebnega izučili. Ker Slovani nečejo biti tako leni, kakor so nekteri drugi, ki se po nobeni ceni nečejo učiti tujih jezikov, ampak bi najraje imeli, da bi zavoljo njih celi narodi popustili svoj materinski jezik, se bodo naši fantje v naših srednjih šolah nemščine gotovo tako popolnoma naučili, da bodo zmožni za oficirje, ako bi jih tudi strogi pisatelj „Militärzeitunge“ izpraševal. Zato je pa skrb za našo armado, ki se v omenjenem članku razodeva, čisto prazna, in vsakemu se vrine v glavo misel, da so hoteli s tem članom le nekako uplivati na merodajne kroge, ki jim gre skrb za hrabro in izvrstno armado čez vse, ter na ta način zabraniti, da bi se v narodnem oziru enake pravice podelile vsem narodom. Vsled tega bi morala sedanja vlada, ki hoče biti vsem pravična, odstopiti in vstavoverci bi zopet prišli na krmilo. To je menda pravi namen omenjenega članka, ki je pa tem čudnejši, ker ravno vstavoverci niso imeli za vojaštvo dozdej nobenega srca, ter so ravno oni očitali, da vojaštvo požre velik del državnih dohodkov.

Državni zbor je danes obravnaval nevažne reči. Poslanec je bilo jako malo navzočih, in razgovor se je vnel samo o napravi poštne pomožnih blagajnic; zoper nasvet odsekov sta govorila Menger in Fux, zanj pa Lenz, ki je reč sprožil in Kronawetter. Poročevalec je bil Hausner. Predlogi so obveljali po nasvetu odsekovem. Prihodnja seja bo v torek 8. t. m.

Kučkerjevo oporoko so 2. t. m. našli v neki knjigi, ki jo je ranjki jako rabil, ktero pa so bili po njegovi smrti z drugimi vred v nemar pustili. Kancelijski vodja Kaindl je zdaj knjige pregledoval in našel tolikanj zaželjeno pismo. Oporoka je bila narejena 28. februarja l. 1878, ravno prej, ko je bil šel ranjki kardinal v Rim, in glavni dedič je deško semenišče. Tudi stavbena družba za popravo prestolne cerkve dobi neki precejšno svoto, reveži dunajski pa 5000 gl. G. Kaindl je izročil testament nemudoma mestni delegirani sodniji.

Z Dunaja, 5. marca. Liberalni listi si ubijajo glave, kako bode pač gosposka zbornica sklenila o Lienbacherjevem predlogu. Kolikor sem jaz čul, je tako imenovana srednja stranka pripravljena s konservativno glasovati za znižanje dolžnosti v šolo hoditi od 8 na 6 let, in bila celo pripravljena v šolskem vprašanju nadzorstvo zopet izročiti duhovnikom, tega pa nikakor neče, da bi se dotična oblast prepustila deželnim zborom. Ako je to istina, potem bode gosposka zbornica Lienbacherjev predlog bistveno spremenila. Mislim pa, da se to ne bo zgodilo tolikanj iz strahu pred deželnimi zbori, kakor marveč iz skrbi za liberalno stranko. Vsakdo sprevidi, da se liberalni deželni zbori ne bi mogli upirati ljudski želji, ako bi Lienbacherjev predlog obveljal, in da bi morali tudi oni, ki so se v državnem zboru tolikanj upirali, šolstvo skrbeti. Da toraj ne pridejo v to nasprotje sami s seboj, prizadevajo si na vse moči zabraniti, da bi se deželni zborom dotična oblast ne podelila.

Državni zbor bode v torek obravnaval postavo o novem hišnem davku. Solnograjci, Tirolci in Štajarci se močno upirajo zoper to postavo in bi Tirolci najraje imeli, ko bi tudi

v prihodnje ne imeli nobenega hišnega davka, kakor dozdej ne. Ali če hočemo kdaj vravnati državne dohodke in stroške, morajo imeti vsi enake dolžnosti in enaka bremena, kakor tudi vsi zahtevajo enake pravice.

Izdajatelj „Deutsche Zeitung“, poslanec Reschauer, pri vsaki priliki natolcuje obrtnijski odsek. Tudi o včerajšnji seji 1. pododseka poroča, da ni bila sklepčna. To pa je laž; prišlo je bilo od 8 pet odbornikov, trije desničarji in dva levičarja, ali ker je imel poročevalec, župan Krakovski, v četrtek doma prvo mestno sejo in do včeraj še ni bil prišel na Dunaj, se brez njega ni moglo nič razgovarjati. Odborniki so le privatno pretresali vprašanje, ali naj se obrtnijstvo kaj omeji, ali naj bo slobodno, kakor doslej. Konservativni poslanci so povdarjali, da mora vsak obrtnik dokazati, da se je obrtnijstva res učil, ki ga hoče ustanoviti, liberalci pa so zagovarjali popolno slobodo kakor smo jo imeli dozdej. Obrtniki, ki tako zelo tožijo čez slobodno obrtnijstvo, naj toraj sami sodijo, kdo želi zanje bolj skrbeti, ali liberalci ali avtonomisti.

Z Dunaja, 6. marca. (Študentovsko društvo „akademische Lesehalle“) je cesarsko namestništvo včeraj razrešilo. Dotično pismo povdarja, da je to društvo že večkrat prestopilo meje svojega delokroga, zlasti ko je lanskega leta telegrafično pozdravilo profesorja Macha v Pragu, in je letos 14. februarja pri Lessingovi svečanosti pelo pesem „deutsche Worte hör' ich wieder“, dasi jim je bila policija to naravnost prepovedala. Tudi je bilo društvo 24. februarja sklicalo zborovanje, ne da bi bilo to naznanilo, kakor postava o združevanju velevala. Ob enem se je razrušil odbor, ki so ga bili študentje izvolili, da vsled razsajanja zadnjih dni skrbi za red in mir med dijaki. Društvo se sme sicer v 60 dneh zoper razpust pritožiti pri ministerstvu notranjih zadev, pa liberalni listi študentom svetujejo, naj tega ne storé, ker bi nič ne pomagalo, ampak naj pristopijo vsi k že obstoječemu enakemu društvu. Tudi jim priporočajo, naj bodo mirni, in naj več ne počenjajo kakih neumnosti, ki bi jim utegnile še bolj škodovati. Tako je toraj konec homatij, ki so jih bili nemški vseučilišniki pričeli, ker so mislili, da so tudi na Dunaji najglavnejše osebe, kakori v kakem malem zakotnem mestu.

Liberalna stranka je poleg Brestelna zgubila še enega svojih zvestih pristašev. Včeraj dopoldne okoli desetih je namreč umrl baron Karl Krauss, bivši predsednik državne sodnije, v 93. letu svoje starosti. Krauss je bil od l. 1861 sim ud gosposke zbornice ter zvest privrženec liberalne Schmerlingove stranke.

Domače novice.

V Ljubljani, 8. marca.

(Glasi s Primorja), vglasbil Avgust Leban, tako se zove zbirka novih napevov, ki jih izdaja iz Krajčeve tiskarne v Novem mestu znani slovenski skladatelj A. Leban. Obsega 10 pesmi. Cena I. zvezka je 1 gl. Na to delo opozorujemo slovenske pevske kroge.

(„Tisoč in ena noč“), te zbirke orientálnih pravljic je izšel pri Krajcu v Novem meže 11. snopič. Cena snopiča 20 kr. Vsak snopič ima po eno podobo.

(Lakota.) Iz Dolenje-Zemonske županije pri Ilirski Bistrici piše v „Narod“ tamošnji župan, da razsaja v tem kraju huda beda, tako da ljudje že lakote mrjô. Ne ljudje, ne živine nemajo kaj jesti. Prikazujejo se tudi

že bolezní vsled slabe hrane. Župan prosi pomoči. Upamo, da Slovenci v pogledu take revščine ne bodo trdosrčni ostali, ter bednim Notranjem pomagali s hitrimi darovi. Milodare sprejema predstojnik županije Jablanice v doljenjem Zemonu pri Ilirski Bistrici, gosp. Josip Potepan. Tudi vredništvo „Slovenca“ bo darove v ta namen radovoljno sprejemalo ter jih županu odpošiljalo.

(„Coprnijska“) „Laib. Wochenblatt“, ki se tiska v Gradcu vsaj v petek popoldne, da pride v soboto zjutraj v Ljubljano, je v zadnjem listu imel nadrobno poročilo o Kalteneggerjevem banketu, kateri je trajal v četrtek še čez polnoči. Poročilo toraj ni moglo odriniti z Ljubljane prej, ko s poštanim vlakom ob 1. uri popoldne in ne priti v Gradec prej, ko v soboto zjutraj, t. j. takrat, ko je list ves tiskan bil in že v Ljubljani. Iz tega se vidi, da je moralo že pred banketom tje poslano biti. Koliko je po vsem tem vredno, naj vsak sam sodi.

(Novačenje) se je v Ljubljani pričelo včeraj, zato je po mestu več vriša in ukanja ko navadno, pa vendar ne toliko ko prejšnja leta.

(Porotne sodbe) so bile v soboto končane, trajavši tri tedne.

Razne reči.

— Nesreča. Pretečeno nedeljo je šla 67 let stara vdova Urša Šašek iz Stopič v mesto k 10. sv. maši. Popoldne se spet domu vrne in ker je bila pot polzka in blatna, je domu grede večkrat padla in si obleko vmažala. Da bi se nekoliko sprala, je med Gotno vasjo in Črmošnjicami stopila k vodi, ki je ravno ondi zelo globoka, odložila ruti in se začela umivati, a reví se prevaga, pade v vodo in vtone. Še le v sredo so jo iz vode potegnili. V četrtek je bila pokopana.

Telegrafične denarne cene 5. marca.

Papirna renta 73.70 — Sreberna renta 74.10 — Zlata renta 89.45 — 1860letno državno posojilo 130.75 Bankne akcije 815 — Kreditne akcije 287.50 — London 118.80 — — Gea. kr. cekini 5.55. — 20-frankov 9.31

dva konja

domače reje, blizo 15 pesti visoka, oba od ene ogerske kobile, ki je bila z omejenima žrebčkama v Ribnici 3krat premirana. Eden, Gari (Apfelschimmel) bo spomlad 5 let star, drugi, Balde (Goldschimmel), bo spomlad 4 leta star. Zdej še nimata prave odločne barve, kadar jo dobita si bosta močno enaka in grozno lepo petičasta. Oba sta prav pohlevna, domača in dobro izučena, vzdigaita kar na komando vse 4 noge po vrsti na kvišk itd., zraven sta pa tudi grozno ognjena. Pasla sta se skoz vse leta, od spomladi do pozne jeseni na prostem po kamnitni gmanji; tedaj sta prav utrjena, zdrava, brez vsega pogreška in sta vajena vsacega dela; posebno pa se pristjeta za kočjo.

Struge pri Ribnici 14. febr. 1881.

(2) **Jožef Krese,** župnik.

Ravnokar je od znanega pisatelja „Dušni pomoči“ i. dr. na svitlo prišla molitvena knjiga

„Nebeški kruh“,

namenjena udom bratovščine vednega češčenja presv. Rešnjega Telesa.

Ker je bratovščina na Kranjskem mnogo razširjena in se zraven še dober namen doseže: podpora deške sirotišnice, je upati, da bode z njo mnogim ustreženo. (3)

Dobiva se z zlatim obrezkom po 1 gl., vsa v usnji po 90 kr., v platni po 75 kr. in na pol v usnji po 70 kr.

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.